

Asia

EMU:n kehittäminen

Kokous

EU-ministerivaliokunta 13.10.2017

U/E/UTP-tunnus

EMU:n kehittäminen

Huolimatta euroalueen jäsenmaiden viimeaikaisesta hyvästä talouskehityksestä, jäsenmaiden taloudellinen tila vaihtelee huomattavasti eikä euroalueen toiminta edelleenkään ole täysin vakaalla pohjalla.

Talous- ja rahaliiton puutteita on pyritty korjaamaan pala kerrallaan. Suurimpina askeleina viime vuosina voidaan pitää ainakin Euroopan vakausmekanismia ja pankkiunionia. Taloudellista koordinaatiota on pyritty vahvistamaan uudella lainsäädännöllä, joista keskeisiä ovat finanssipoliittinen sopimus, 2-pack, 6-pack ja eurooppalainen ohjausjakso. Lainsäädännöllisten uudistusten tosiasiallinen vaikutus EU:n ohjauksen tehoon näyttää kuitenkin jääneen vaatimattomaksi. Finanssipolitiikkaa koskevien sääntöjen toimeenpano on ollut heikkoa, eivätkä makrotalouspolitiikan uudet ohjausvälineet näytä merkittävästi tukeneen jäsenmaiden kykyä talousuudistuksiin.

Euroopan komissio ja monet eurooppalaiset poliittiset johtajat ovat esitelleet kunnianhimoisia ajatuksia EMU:n kehittämiseksi. Työtä on kuitenkin vielä tekemättä nykyistenkin hankkeiden loppuun saattamisen osalta. Pankkiunioni ei ole vielä valmis; eri maiden pankkijärjestelmissä on suuria eroja, valvonnan yhtenäisyys on vielä puutteellinen, eikä valtioiden ja pankkien välistä noidankehää ole pystytty katkaisemaan uskottavasti. Jäsenmaiden tukemiseksi perustetut kriisinhallintamekanismit (erityisesti EVM) ovat jo osoittaneet toimintakykynsä, mutta uskottava kehikko sijoittajanvastuun toteuttamiselle valtioiden velkaongelmien hoitamisessa puuttuu.

Yksinkertaistaen voidaan todeta, että EMU:n ongelmiin tarjotaan keskusteluissa kahdenlaisia ratkaisumalleja. Yksi ajattelutapa lähtee lisääntyvästä yhteisvastuusta ja jäsenvaltioiden välisistä tulonsiirroista, joiden haitallisten kannustinvaikutusten kontrolloimiseksi tarvitaan talouspolitiikan syvenevää keskitettyä ohjausta ja suvereniteetin kasvavaa siirtämistä jäsenvaltioilta EU:lle. Toinen ajattelutapa korostaa jäsenvaltioiden

talouspoliittista suvereniteettia ja niiden omaa vastuuta sekä talouspoliittisista päätöksistä että niiden seurauksista. Tässä ajattelutavassa kannusteita talouspolitiikan vastuullisuuteen ylläpitää ensisijaisesti markkinakuri, kun taas eurooppalaisen talouskoordinaation rooli on ensisijaisesti jäsenvaltioita neuvova ja tukeva. Käytännössä kriisinhoidossa ja päätöksenteossa on liikuttu jossakin näiden kahden ääripään välimaastossa.

Suomen kanta

Suomi osallistuu aktiivisesti markkinatalouden peruseriaatteisiin ja sijoittajavastuuseen nojaavaan EMU:n kehitystyöhön. Suomi korostaa EMU:n kehitystyössä markkinakurin ja jäsenmaiden oman vastuun merkitystä. Suomi ei tue sellaisia talous- ja rahaliittoa tukevia uudistuksia, jotka lisäävät jäsenmaiden yhteisvastuuta. Ensisijaisesti tulee taata EMU:n sääntöjen noudattaminen ja jo käsittelyssä olevien kehittämishankkeiden toteuttaminen.

Talous- ja rahaliittoon liittyvät keskeiset ongelmat ja esitettyjä ratkaisuja

1. Erot talouden tuottavuudessa

Kiinteässä valuuttakurssissa jäsenmaa ei voi sopeuttaa talouttaan suoraan valuuttakurssin tai oman rahapolitiikan avulla, jolloin sopeutuminen epäsymmetrisiin shokkeihin tulisi tapahtua esimerkiksi työvoiman liikkuvuuden, hyvän talouspolitiikan tai työmarkkinoiden joustojen avulla. Toisaalta rahapoliittisen suvereniteetin menettämisen seuraus on se, että valtiot lainaavat tällaisessa järjestelmässä ikään kuin ulkomaan valuutassa, sillä lainanotto tapahtuu valuutassa, jota oma keskuspankki ei suoraan kontrolloi. Rahapolitiikkaa tehdään toisaalta koko euroalueen näkökulmasta ja se ei ole juuri koskaan täysin sopivaa yksittäiselle jäsenmaalle. Tällöin kansallisen finanssipolitiikan merkitys suhdannevaihtelujen tasaamisessa korostuu. Epäsymmetrisen talousshokin vaikutuksia voi korjata finanssipolitiikalla vain sellainen jäsenmaa, jonka maksukykyyn rahoitusmarkkinat luottavat.

Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen eli euroon siirryttäessä jäsenvaltioiden julkisen velan tuli olla alle 60 prosenttia BKT:stä, ja sen pysymistä raja-arvon alapuolella oli määrä valvoa finanssipolitiikan säännöillä. Konvergenssikriteerien oli muutenkin määrä taata jäsenmaiden talouksien rakenteiden lähentyminen tavalla, joka mahdollistaa tasapainoisen taloudenpidon myös rahaliiton sisällä. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan erot jäsenvaltioiden talouden tuottavuudessa ja hintadynamiikassa säilyivät suurina. Huonomman kilpailukykyyn omaavat jäsenmaat kompensoivat elintasovajettaan velkaantumalla sekä sisäisesti että ulkoisesti. Ulkomaille velkaantuminen näkyi vaihtotaseiden ja laajemmin maksutaseen epätasapainoina.

2000-luvun alkuvuosina luotontarjonta oli kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla runsasta ja velkaantuminen helppoa. Yhteinen raha eliminoi valuuttakurssiriskin, eivätkä globaalisti ylikuumentuneet markkinat hinnoitelleet riskejä oikein. Markkinoiden toiminta ei näin ohjannut jäsenmaita

hyvään taloudenpitoon. Tämä ylivelkaantuminen, sekä julkisella (etenkin Kreikka) että yksityisellä sektorilla (etenkin pankit ja rakentaminen Irlannissa ja Espanjassa), loi pohjan euroalueen vuonna 2010 puhjennelle vakavalle pankki- ja maksutasekriisille, joka pian kasvoi laajaksi talouskriisiksi.

Finanssikriisin puhjettua luotontarjonta rahoitusmarkkinoilla tyrehtyi. Yksityiset velkojat siirsivät rahojaan hauraiksi katsotuista maista turvallisiin. Yksityisen rahan paetessa heikommista maista julkinen sektori joutui kattamaan nämä rahoitusvajeet. Aluksi tämä tapahtui lähes yksinomaan Eurosystemin pankeille tarjoaman rahoituksen kautta, ja seurauksena keskuspankkijärjestelmän sisäiset saatavat (ns. Target-saldot) kasvoivat voimakkaasti. Myöhemmin osa rahoitusvajeesta katettiin kahdenvälisillä tukilainoilla sekä kriisinhoitovälineiden kautta myönnettyillä luotoilla.

Tuottavuuskehityksessä, talouden rakenteissa, demografiassa ja rahoitussektoreissa on edelleen suuria eroavaisuuksia. Euroopan keskuspankin toiminnan ja Euroopan vakausmekanismin sekä sopeutusohjelmien ja uudistusten myötä akuutti eurokriisi on pystytty voittamaan toistaiseksi, mutta suuret erot jäsenmaiden talouksissa altistavat euroalueen jatkossakin merkittävälle epävakaudelle.

Jäsenmaiden taloudellisten erojen vähentämiseksi on esitetty erilaisia vaihtoehtoja. Taloudellista lähentymistä on haluttu edistää tiukemmalla talouspolitiikan koordinaatiolla. Toisaalta on esitetty uusia jäsenvaltioiden välisiä rahoitusmekanismeja, joilla helpotettaisiin taloudellisia vaihteluita. Joissain ehdotuksissa rahoitusmekanismit myöntäisivät pysyvämpää ja rakenteellista tukea jäsenvaltioiden lähentymisen edistämiseen, eli ne toimisivat pitkälti samoin kuin nykyiset rakennerahastot. Tällaisten mekanismien luominen edellyttäisi käytännössä euroalueen budjetin luomista, joko erillisenä budjettikehikkona tai uutena pääluokkana nykyisen EU-budjetin sisään.

Toisissa ehdotuksissa rahoitus on suhdanneluontoista, ja sen tarkoitus on tasoittaa jäsenmaihin kohdistuvia epäsymmetrisiä shokkeja. Tällaisista ns. makrotalouden vakautusjärjestelyistä on tehty erilaisia ehdotuksia. Järjestely voisi esimerkiksi tukea investointeja laskusuhdanteen aikana. Toinen mahdollinen malli voisi olla Euroopan työttömyysvakuutusrahasto, joka puolestaan tukisi kansallisia työttömyysturvajärjestelyjä. On myös puhuttu ns. pahan päivän rahastosta, jonne kerättäisiin varoja hyvinä aikoina, jolloin niitä voitaisiin käyttää paitsi erityisten suurten shokkien tasaamiseen, myös koko euroalueen laajuisen suhdannetasauksen välineenä. Jos rahastolle annettaisiin mahdollisuus lainata varoja markkinoilla, sen toiminnan volyyymiä voitaisiin kasvattaa edelleen. Komissio katsoo, että tällainen rahasto voisi olla osa EU-budjettia, kun taas eräissä muissa ehdotuksissa mekanismi on toiminut hallitustenvälisissä järjestelyissä.

On epäselvää, missä määrin kaavaillun kaltaiset järjestelmät tosiasiallisesti auttaisivat jäsenvaltioiden suhdannevaihtelujen tasaamisessa. Tehokas suhdannevaihtelujen tasaaminen edellyttäisi kykyä erottaa reaaliaikaisesti suhdanneongelmat rakenteellisista. Voidaan myös kysyä, kykenisikö EU tosiasiaa vastustamaan niitä monenlaisia poliittisia paineita, jotka pyrkisivät muuttamaan rahanjaon sääntöperusteisesta tilannekohtaisesti ohjautuvaksi.

Käytännössä on ilmeinen riski, että suhdanneongelmien väliaikaiseen tukemiseen alun perin tarkoitettu rahoitusmekanismi muuntuisi ajan myötä jäsenvaltioiden rakenteellisia ongelmia pysyvästi subventoivaksi järjestelmäksi.

Euroalueen budjetin yhteydessä on esitetty myös euroalueelle omaa valtiovarainministeriötä ja valtiovarainministeriä. Näiden tehtävien täsmällinen sisältö on jäänyt epäselväksi, mutta euroalueen budjetin hallinnoinnin lisäksi on puhuttu esimerkiksi laajemmasta vastuusta finanssi- ja talouspolitiikan koordinaatiossa. Komission ajattelussa valtiovarainministerin tehtävässä yhdistyisivät talouskomissaarin ja euroryhmän puheenjohtajan tehtävät. Lähinnä symbolista olisi, jos euroryhmän puheenjohtajan tehtävästä tehtäisiin päätoiminen eli se irrotettaisiin jäsenvaltion valtiovarainministerin tehtävästä ja tehtävän haltija nimettäisiin euroalueen valtiovarainministeriksi.

Muutakin kuin symbolista merkitystä euroalueen valtiovarainministerin tehtävän luomisella olisi, jos nimikkeen haltijalle annettaisiin selkeästi nykyistä laajempia toimivaltuuksia, kuten edellä mainittu eurobudjetin hallinnointi ja ohjausvaltuuksien käyttö jäsenvaltioiden talouspolitiikassa tai eurobondien liikkeellelasku. Tällainen kehitys olisi yhdenmukainen edellä kuvatun, yhteisvastuuseen ja kontrolliin nojaavan EMU-vision kanssa. Sen sijaan se olisi ristiriidassa markkinakurille ja jäsenvaltioiden vastuulle rakentuvan vision kanssa.

Suomen kanta

Osana EMU:n vakauden lisäämistä ja toiminnan parantamista Suomi voi tukea monivuotisen rahoituskehyksen ja EU-budjetin kehittämistä siten, että euroalueen mahdolliset erityistarpeet tulisivat aiempaa paremmin huomioiduiksi. Paremmin kohdistettu, jäsenmaiden lähentymistä edistävä ja määrältään maltillinen, sekä selkeästi rajattu rahoitus euroalueen erityistarpeisiin EU-budjetissa voi olla joissakin tilanteissa hyödyllistä.

Tällaiset erityistarpeet voisivat koskea esimerkiksi kilpailukyvyn ja rakenneuudistusten edistämistä, nuorisotyöttömyyden vähentämistä tai pankkiunionin varautumisjärjestelyä. Tarvittava rahoitus tulisi pääosin järjestää uudelleenkohdentamalla jo olemassa olevaa EU-rahoitusta. EU-budjetin hyödyntämisellä vältettäisiin uusien instituutioiden luominen pelkästään euromaille ja siten tarpeetonta eriytymistä ja vastakkainasettelua unionissa. Suomen nettomaksuosuuden täytyy kuitenkin pysyä kohtuullisena ja oikeudenmukaisena.

Suomen näkemyksen mukaan euroalueelle ei ole tarvetta perustaa uusia makrotaloudellisia vakautusjärjestelyitä suhdanteiden tasaamiseksi, kuten yhteiseurooppalaista työttömyysvakuutusta tai pahan päivän rahastoa. Tällaisia järjestelyitä ei voisi toteuttaa reilulta pohjalta, niiden tosiasiallinen hyöty olisi vaatimaton ja vaarana olisi järjestelyiden muuttuminen pysyviksi tulonsiirroiksi jäsenmaiden välillä.

Edellä todetuin syin Suomi myös katsoo, ettei ole perusteita luoda erillistä eurobudjettia nykyisten vakiintuneiden unionin instituutioiden rinnalle.

Suomi tukee tavoitteita vahvistaa euroryhmän puheenjohtajan asemaa ja parantaa euroryhmän toimintaedellytyksiä. Suomi ei pidä tarkoituksenmukaisena ajatusta yhdistetystä Euroopan komission jäsenen ja euroryhmän puheenjohtajan tehtävästä. Euroryhmän puheenjohtajalla tulee olla riittävä omistajuus ja vastuuvollisuus euroryhmässä käsiteltäviin asioihin.

Suomi ei näe tarvetta eikä perusteita luoda uutta toimielintä euroalueen valtiovarainministerin tai valtiovarainministeriön muodossa, vaan katsoo nykyisten instituutioiden olevan riittäviä.

2. Valtioiden ja pankkien välinen kohtalonyhteys, riskinhallinnan puutteet

Edellä kuvattu kansantalouksien ylivelkaantuminen kanavoitui juuri suureksi osaksi pankkijärjestelmään ja erityisesti valtioiden velkakirjoja on paljon kotivaltion pankkisektorin omistuksessa. Valtionlainamarkkinaa pidettiin euroalueella miltei riskittömänä aina vuoteen 2009 saakka, jolloin Kreikan velkakriisi alkoi. Pankkisektorin liian suureksi ja ripeäksi päässyt luotonanto nopean talouskasvun vuosina oli aiheuttanut puutteita riskienhallinnassa ja toisaalta vakavaraisuussäntely sekä valvonta olivat puutteellista. Mitään valmiita instituutioita ei ollut pankkien hallittuun alasajoon taikka sijoittajavastuun toteuttamiseen. Pankkiunionin myötä moni asia on näiltä osin parantunut, mutta myös selkeitä puutteita ja vikoja on edelleen olemassa.

Eurokriisi osoitti, että pankit ja valtiot ovat toistensa ongelmia vahvistavassa keskinäisessä riippuvuussuhteessa. Valtion rahoitusongelmat heijastuvat pankkeihin ja vastaavasti pankkien rahoitusongelmat aiheuttavat ongelmia valtiontaloudelle.

Nykyinen vakavaraisuussäntely luokittelee valtiolainat riskittömiksi sijoituksiksi pankkien taseessa, eikä niihin siten kohdistu pääomavaatimusta. Tämä on osaltaan johtanut siihen, että monissa jäsenvaltioissa pankkien taseissa on erittäin paljon kotivaltion velkakirjoja, mikä ylläpitää valtion ja pankkien kohtalonyhteyttä ja sitä kautta lisää pankkiunionin kautta jaettavaksi tulevia riskejä. Eurokriisin kuluessa on tullut selväksi, että ainakaan euroalueella valtiolainamarkkina ei ole luottoriskitön.

Kohtalonyhteyden katkaisemiseksi on jo tehty monia uudistuksia, kuten yhteinen kriisinratkaisumekanismi (SRM), joka pyrkii mahdollisimman laajaan sijoittajavastuuseen ja toisaalta uudessa kriisinratkaisulainsäädännössä pyritään siirtämään pankkikriisien kustannukset pankkien itsensä ja niiden velkojien kannettavaksi (vakausmaksut ja sijoittajanvastuu). Yhteisen kriisinratkaisurahaston pysyvä varautumisjärjestely on osaltaan tarkoitettu vähentämään valtioiden ja pankkien välistä kohtalonyhteyttä.

Lisäksi on esitetty eurooppalaista talletussuojaa (EDIS) sekä keskusteltu vakavaraisuussäntelyn muuttamisesta valtioriskin osalta.

Pankkiunionin loppuunsaattamisen osalta prosessia hidastaa edelleen varsinkin suuri määrä järjestämättömiä luottoja mm. Italiassa ja Kreikassa. Neuvoston kesäkuussa 2016 hyväksymän tiekartan mukaisesti

rahoitussektorin riskejä vähennetään ennen niiden mahdollista jakamista. Eurooppalaisen pankkisektorin tervehdyttämisen kannalta päättäväinen eteneminen on keskeistä varsinkin järjestämättömien luottojen ja huonojen tase-erien osalta.

Valtion budjettiriskien näkökulmasta varsinkin yhteinen varautumisjärjestely voi olla potentiaalisesti merkittävä riskinlähde, sillä pankkikriisejä tyypillisesti hoidetaan harvakseltaan talletussuojarahaston varoin.

Viimeaikaiset kehityskulut Suomen pankkijärjestelmän rakenteessa korostavat pankkiunionin ja varsinkin yhteisen talletussuojan merkitystä jatkossa myös Suomen osalta.

Suomen kanta

Pankki- ja pääomamarkkinoiden kautta tapahtuva tehokas riskien hajauttaminen on keskeistä EMU:n vakauden ja no bail-out -periaatteen uskottavuuden kannalta. Siksi Suomi pitää tässä vaiheessa pankkiunionin loppuunsaattamista ja pääomamarkkinaunionin edistämistä päätavoitteina EMU:n kehittämisessä.

Valtioneuvosto valmistelee konkreettisen esityksen niistä pankkisektorin riskejä vähentävistä ja tasaavista toimenpiteistä, joiden toimeenpano mahdollistaa etenemisen pankkiunionin kehittämisessä.

Suomi pitää erityisen tärkeänä pankkien vakavaraisuussäntelyn muuttamista valtioriskien osalta paremmin todellisia riskejä vastaaviksi. Tässä asiassa tulisi edetä eurooppalaisessa lainsäädännössä, vaikka globaalisti sääntely ei etenisikään yhtä nopeasti, sillä euroalueen erityispiirteiden vuoksi pankkien ja valtioiden kohtalonyhteyden katkaiseminen on välttämätöntä. Myös pääomamarkkinaunionin roolia riskienjaossa tulisi tehostaa tässä yhteydessä.

Muita tärkeitä riskien vähentämisen toimia ovat järjestämättömien luottojen määrän selvä alentaminen, sekä pankkisektorin pääomapohjan ja yleisen riskinkantokyvyn vahvistaminen tavalla, joka tosiasiallisesti mahdollistaa sijoittajavastuun soveltamisen ongelmatilanteissa.

Suomi edellyttää, että tulee luopua nopeasti sijoittajavastuuseen kohdistuvista kriisiajan poikkeussäännöksistä ja siirtyä pankkiunionin periaatteiden mukaiseen täysimääräiseen sijoittajanvastuun soveltamiseen.

Konkreettisen ja selvästi todennetun pankkisektorin merkittävän riskien vähentämisen ja tasaamisen jälkeen on mahdollista edetä kohti yhteistä talletussuojaa ja kriisinratkaisurahaston pysyvää varautumisjärjestelyä.

3. Ylivelkaantuminen ja markkinakurin puute, kriisinhallinta-arkkitehtuurin uskottavuus

Vaikka pankkisektorin osalta eurooppalaisessa lainsäädännössä on ainakin osittaiset edellytykset terveeseen sijoittajavastuun toteuttamiseen pankkien velkojien osalta, ei ylivelkaantumisen ongelmiin ole valtioiden osalta pystytty vielä tarjoamaan lopullista ratkaisua. Pankkiunionin sääntöjen toimeenpanossa

on ollut ongelmia ja valtiolainojen vakavaraisuusvaatimuksia ei ole pystytty asettamaan. Pankkisektorin pääomatilanne on nykyisin vahvempi verrattuna takavuosiin, mutta erot ovat suuria jäsenmaiden välillä ja etenkin järjestämättömien lainojen ja huonojen tase-erien ongelma on edelleen olemassa. Pankkien taseissa olevien huonojen omaisuuserien osalta eurooppalaisessa pankkisektorissa ilmenee selkeitä puutteita esimerkiksi arvostuskäytäntöjen osalta. Uusi IFRS 9 -tilinpäätösstandardi voi parantaa tilannetta jossakin määrin, mutta käytännössä ilmenevät puutteet eivät parannu sellaisenaan sääntelyllä.

Eräs keskustelussa esillä ollut ajatus on valtioiden velkajärjestelymekanismin perustaminen esimerkiksi Euroopan vakausmekanismin yhteyteen. Mekanismin tarkoitus olisi luoda ennakoitavat ja sääntöperusteiset menettelytavat, jotka mahdollistaisivat ylivelkaantuneen jäsenvaltion velkojen hallitun uudelleenjärjestelyn. Kunnianhimoisimmassa muodossaan tällainen mekanismi voitaisiin luoda nimeämällä EVM velkajärjestelyviranomaiseksi, jolle annettaisiin lakiin perustuvia valtuuksia muuttaa valtioiden velkasuhteiden ehtoja. Realistisempi vaihtoehto lienee markkinalähtöinen lähestymistapa, jossa valtioiden velkakirjoihin sisällytettäisiin ehdot, jotka helpottavat velkojen edellytyksiä sopia velkojienkokouksessa velkojen uudelleen järjestämisestä. Vaikka EVM ei tässä vaihtoehdossa suoraan päättäisi velkajärjestelyn ehdoista, sillä voisi olla keskeinen rooli velkajärjestelyprosessin hallinnoijana.

Velkajärjestelymekanismin tarkoitus olisi palauttaa valtion velkakestävyys tavalla, joka minimoisi taloudelle ja sitä kautta myös valtion veronkantokyvylle koituvat vauriot. Tämä olisi paitsi valtion, myös velkojien etujen mukaista, sillä mitä paremmin talouden toimintaedellytykset voidaan turvata, sitä pienempi on vaadittava velkajärjestelyn määrä.

Valtioiden velkajärjestelymekanismi ei välttämättä poistaisi tukiohjelmien tarvetta, mutta se minimoisi tarvittavan tukirahoituksen määrän ja keston. Mitä nopeammin valtion velkakestävyys turvataan, sitä nopeammin se voi jälleen päästä markkinarahoituksen piiriin. Ohjelmärahoituksen rooli tulisi olla (IMF:n tapaan) korkeintaan keskipitkän rahoituksen myöntäminen valtion toimintakyvyn turvaamiseen, ei yksityisten velkojien lunastaminen pois ja jäsenvaltion ohjaaminen kymmenien vuosien velkavankeuteen, kuten Kreikan tapauksessa.

Valtioiden hallittu velkajärjestely olisi tärkeä lisäelementti euroalueen kehittämisessä. Asiaan valmisteluun liittyy kuitenkin markkinahäiriöiden riski, ja siksi velkajärjestelymenettelyiden luominen vaatisi riittävän siirtymäajan ja huolellisen valmistelun.

Julkisuudessa on ollut laajasti esillä ajatus EVM:n muuttamisesta eurooppalaiseksi valuuttarahastoksi. Joissain ehdotuksissa tämä tarkoittaisi EVM:n kehittämistä juuri yllä kuvatun velkajärjestelyviranomaisen suuntaan. Tällöin EVM:n institutionaalista itsenäisyyttä vahvistettaisiin ja sen hallitustenvälistä luonnetta vahvistettaisiin.

Komission ja Euroopan parlamentin ajatuksissa Euroopan valuuttarahastolla tarkoitetaan sen sijaan hyvin toisenlaista rakennetta. Näissä kaavailuissa EVM

tuotaisiin osaksi EU:n lainsäädäntökehikkoa, yhteisömenettelyn piiriin ja Euroopan parlamentin ohjauksen alaisuuteen. Tässä visiossa EVM:lle on kaavailtu laajoja kriisinhallinnan ulkopuolelle ulottuvia tehtäviä, jotka ovat samankaltaisia kuin yllä kuvatussa makrotalouden vakautusjärjestelyssä. Esitykset eivät ole olleet kuitenkaan yksityiskohtaisia, eikä niiden täsmällinen analyysi ole siksi mahdollista.

EVM:n suhteen on esitetty myös runsaasti pienempiä uudistusehdotuksia. On esitetty, että EVM:n/valuuttarahaston päätöksentekojärjestys voisi perustua määränemmistöön yksimielisyyden asemesta. Niin kauan kuin EVM rahoitus perustuu jäsenvaltioiden budjetista suoraan maksettavaan pääomaan (peruspääomaan tai vaadittaessa maksettavaan), on vaikea nähdä, että eduskunnan budjettisuvereniteetti mahdollistaisi yksimielisyydestä luopumista.

On myös ehdotettu, että EVM:llä voisi olla myös jonkinlainen nopeasti avattava likviditeettifasilitteetti jäsenmaiden rahoituksen tukemiseksi nykyisten EVM:n instrumenttien ohella. Tämänkaltaisia välineitä on luotu myös IMF:n piirissä, mutta niiden tosiasiallinen käytettävyys on käytännössä osoittautunut rajalliseksi.

Edelleen on nähty, että valuuttarahastolla voisi olla Euroopan vakausmekanismia suurempi toimivalta valvoa ohjelmamaiden taloudenpitoa ja talouspolitiikkaa. Jos ajatus on, että EVM:lle annettaisiin tukirahoitukseen liittyvän ehdollisuuden lisäksi suoraa toimivaltaa jäsenvaltioiden finanssi- ja talouspolitiikkaan, ehdotusta voitaneen pitää paitsi poliittisesti, myös oikeudellisesti toteuttamiskelvottomana. Ehdotus ajautuisi todennäköisesti ristiriitaan paitsi jäsenvaltioiden kansallisten perustuslakien kanssa, myös EU:n perussopimuksen toimivaltajaon kanssa.

Suomen kanta

Suomi edellyttää jokaisen jäsenmaan vastuuta omista veloistaan sekä vahvan sijoittajavastuun periaatetta. Suomi korostaa myös no-bailout -periaatetta kriisinhallinnassa. Suomi katsoo, että talous- ja rahaliiton kehittämisessä on välttämätöntä huomioida markkinakurin merkitys entistä paremmin.

Näistä lähtökohdista Suomi tukee valtioiden velkajärjestelymenettelyiden luomista euroalueelle ja osaksi talous- ja rahaliittoa. Jäsenvaltion velkajärjestelyn hallittu suorittaminen edellyttää, että sille on luotu toimivat menettelyt, maan pankkisektori on hyvin pääomitettu, eikä pankkisektorilla ole ylisuuria altistumia kotivaltiolleen. Suomi korostaa velkajärjestelymenettelyn valmistelun huolellisuutta sekä riittäviä siirtymäaikoja, jotta vältetään vakavilta markkinahäiriöiltä.

Suomi suhtautuu myönteisesti Euroopan vakausmekanismin kehittämiseen. Euroopan vakausmekanismin tukirahoitus tulee olla käytettävissä vain, jos lainanottajan velkakestävyys on ensin varmistettu, tarvittaessa sijoittajavastuuta hyödyntäen. Euroopan vakausmekanismille tulee luoda riippumattomat edellytykset ottaa vastuu sopeutusohjelmien sisällöstä sekä niihin liittyvästä velkakestävyysanalyysistä. Euroopan vakausmekanismin tulisi

myös saada tarvittaessa rooli velkajärjestelymenettelyiden hallinnoijana ja koordinoijana.

Kriisiaikojen ulkopuolella Euroopan vakausmekanismin asiantuntemusta voidaan hyödyntää ja ylläpitää muun muassa tarjoamalla teknistä apua jäsenvaltioiden talousuudistusten tukemiseen.

Suomi ei näe tarvetta Euroopan vakausmekanismin pääomarakenteen muuttamiselle tai Euroopan vakausmekanismin siirtämiselle osaksi Euroopan unionin oikeudellista kehikkoa. Euroopan vakausmekanismissa tehtävät merkittävät päätökset, kuten hallintoneuvoston päätökset, tulee tehdä yksimielisesti. Suomi korostaa, että päätösvallan ja vastuun tulee olla mahdollisimman lähellä toisiaan

Edellä kuvattujen reunaehtojen puitteissa Suomi on valmis tutkimaan Euroopan vakausmekanismia koskevia uudistuksia ja harkitsemaan näiden reunaehtojen pohjalta ja täyttyessä eurooppalaisen valuuttarahaston muodostamista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 13.10.2017

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNK/VNEUS, EU-asioiden valtiosihteri Kare Halonen, p. 0295 160 319
 etunimi.sukunimi@vnk.fi
 VNK/VNEUS, neuvotteleva virkamies Jussi Lindgren, p. 0295 160 432
 etunimi.sukunimi@vnk.fi

VM, alivaltiosihteeri Tuomas Saarenheimo, p. 0295 530 350
etunimi.sukunimi@vm.fi
VM, finanssineuvos Susanna Ikonen, p. 0295 530 049
etunimi.sukunimi@vm.fi

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat EU:n tulevaisuus
Hoitaa

Tiedoksi
